

PRAVO NA OBRAZOVANJE U KONTEKSTU IZVRŠENJA KRIVIČNIH SANKCIJA ZA MALOLETNIKE

Milica Kovačević*

Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu

Apstrakt: *Savremene naučne tendencije i relevantni međunarodni dokumenti u prvi plan ističu poštovanje načela najboljeg interesa deteta u svim situacijama u koje je involvirano maloletno lice, pa tako i u slučaju izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnim učiniocima krivičnih dela. Najbolji interes deteta neraskidivo je povezan sa punim razvojem ličnih potencijala koji je pak nezamisliv bez obrazovanja i sticanja znanja i veština. Zato ne začuđuje da Konvencija UN o pravima deteta, te Pekinška i Havanska pravila značajnu pažnju posvećuju upravo pravu na obrazovanje. Pri navedenom, posebno treba imati u vidu da maloletni učinioci krivičnih dela moraju uživati pravo na vaspitanje i obrazovanje jednakog kvaliteta kao i njihovi vršnjaci koji nisu imali kontakta sa sistemom krivičnopravne reakcije. Navedeno postavlja izuzetno kompleksne zadatke pred sistem izvršenja krivičnih sankcija za maloletnike. Stoga su izlaganja u radu posvećena analizi relevantnih međunarodnih dokumenata, te prakse Evropskog suda za ljudska prava u oblasti poštovanja ljudskih prava u kontekstu izvršenja maloletničkih krivičnih sankcija. Cilj rada jeste da se sumiraju dominantne vrednosti i načela i time potpomogne njihova puna implementacija u praksi.*

Ključne reči: *maloletni učinioci krivičnih dela, pravo na obrazovanje, Evropski sud za ljudska prava.*

Uvodna razmatranja

Svako dete samim rođenjem stiče pravo na zadovoljavanje životnih potreba i na odgovarajuće uslove za rast i razvoj, kako bi u budućnosti ostvarilo svoje pune potencijale (Kovačević, 2018, 22). Pravo na obrazovanje otuda jeste jedno od neotuđivih ljudskih prava (Lee, 2013; O'Rourke, 2015). Ostvarenje najboljeg interesa deteta, kao ključni postulat definisan međunarodnim standardima kada su u pitanju najmlađi, nezamislivo je bez punog uvažavanja prava na obrazovanje, pri čemu ovo pravo implicira niz obaveza države koja je dužna da neprestano usavršava i osavremenjuje obrazovni sistem u nacionalnim okvirima (Halvoresen, 1990). Treba naglasiti i to da u savremeno doba pravo na obrazovanje iziskuje daleko više od opismenjavanja i usvajanja fonda osnovnih znanja o funkcionisanju prirode i društva, jer obrazovanje u aktuelnom trenutku neminovno nalaže osposobljavanje građana da aktivno učestvuju u društvenom, kulturnom i političkom životu (Robinson, Phillips & Quennerstedt, 2020). Time dolazimo do modernih shvatanja u sklopu kojih se obrazovanje posmatra u bitno širem kontekstu, te kao činilac koji doprinosi razvoju kako lične, tako i društvene dobrobiti (Ilijić, 2022, 11).

---

* milica.kovacevic@fasper.bg.ac.rs, vanredni profesor

Članak je rezultat rada na projektu koji finansira Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija Republike Srbije, Ugovor br. 451-03-47/2023-01.

Pravo na obrazovanje mora da obuhvati i uvažavanje specifičnih obrazovnih potreba i individualnih okolnosti deteta, imajući u vidu da ravnopravnost u obrazovanju implicira prepoznavanje porekla, ličnih karakteristika, pa i društvenih predispozicija ili društvene marginalizovanosti deteta (Kovačević, Popović-Ćitić, Bukvić-Branković, 2022, 107). Navedeno je posebno značajno u kontekstu izvršenja maloletničkih krivičnih sankcija, i to osobito onih koje su institucionalnog karaktera, kada ostvarivanje prava na obrazovanje može biti dovedeno u pitanje, odnosno kada kvalitet, intenzivnost i raznovrsnost obrazovnih sadržaja mogu biti značajno redukovani. U slučaju maloletnih prestupnika dodatno treba imati u vidu da su neretko u pitanju učenici kod kojih školska dostignuća zaostaju za kalendarskim uzrastom (Maljković, 2021, 3), što mora biti uzeto u obzir pri osmišljavanju pojedinačnih programa.

Bez svake sumnje možemo reći da ne postoji međunarodni dokument koji se odnosi na oblast maloletničkog prestupništva koji se istovremeno ne bavi i pravom na obrazovanje. Tako Standardna minimalna pravila UN za maloletničko pravosuđe (Pekinška pravila, usvojena Rezolucijom Generalne skupštine br. 40/33 od 29. novembra 1985. godine) predviđaju da su ciljevi obuke i tretmana maloletnika obezbeđivanje brige, zaštite, obrazovanja i stručne osposobljenosti, kako bi se maloletnicima omogućilo da preuzmu konstruktivnu i produktivnu ulogu u društvu (pravilo br. 26.1). Pekinško pravilo br. 26.6 ističe da su odgovarajući institucionalni mehanizmi i službe dužni da sarađuju i da se međusobno nadopunjuju, kako bi se onemogućila situacija u kojoj maloletnik napušta ustanovu bez ostvarenog određenog nivoa obrazovanja.

Evropska pravila za maloletne prestupnike prema kojima se primenjuju sankcije i mere (CM/Rec 2008/11, usvojena od strane Komiteta ministara 5. novembra 2008. godine) posebno ističu da obrazovanje maloletnih prestupnika treba da se sprovodi unutar lokalnih škola i uopšte putem lokalnih resursa za edukaciju, a da u slučaju osnivanja posebnih zavodskih škola one treba da budu deo eksternog sistema obrazovanja (pravila br. 78.2 i 78.3).

Dalje, Protokol br. 1 uz Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (Rim, 1950, skraćeno: EKLJP), čl. 2, predviđa da niko ne može biti lišen prava na obrazovanje. Konkretnije, kada su u pitanju maloletnici lišeni slobode i njihovo obrazovanje, EKLJP predviđa da svako ima pravo na slobodu i bezbednost ličnosti, odnosno da niko ne može biti lišen slobode mimo zakona i zakonito sprovedenog postupka, dok u slučaju maloletnika do lišenja slobode može doći samo na osnovu zakonite odluke, i to u svrhe obrazovnog/vaspitnog nadzora (*educational supervision*, eng) ili radi privođenja nadležnoj vlasti, u smislu čl. 5 st. 1. tač. d EKLJP. Dakle, maloletnik može biti kratkotrajno lišen slobode radi promptnog privođenja nadležnoj vlasti, dok svaki drugi iole trajniji boravak maloletnika u institucionalnim okvirima nužno iziskuje organizovanje i sprovođenje obrazovnog procesa.

Tako je i Evropski sud za ljudska prava (skraćeno: ESLJP) u prethodnih nekoliko decenija izgradio bogatu praksu u pogledu zaštite prava na obrazovanje maloletnih prestupnika.

Maloletni prestupnici i pravo na obrazovanje u praksi Evropskog suda za ljudska prava

Koniarska protiv Ujedinjenog Kraljevstva

U predmetu Koniarska protiv Ujedinjenog Kraljevstva (predstavka br. 33670/96, odluka od 12. oktobra 2000. godine) reč je o maloletnici koja je, usled vršenja imovinskih krivičnih dela i antisocijalnog ponašanja, bila smeštena u instituciju zatvorenog tipa, a kako bi se sprečilo da ugrozi ne samo sopstvenu, već i bezbednost drugih lica. U ovoj instituciji postojala je mogućnost pohađanja određenog oblika obrazovnog programa, ali je podnositeljka predstavke uglavnom izbegavala pohađanje nastave. Podnositeljka predstavke je istakla da je bilo povređeno njeno pravo na slobodu,

odnosno da je prema njoj postupano suprotno čl. 3 EKLJP koji zabranjuje nehumano i degradirajuće postupanje. Naime, s obzirom da je bila maloletna, te da tokom boravka u ustanovi nije pohađala školu/nastavu, bila je mišljenja da je njeno zatvaranje bilo kako nezakonito, tako i nečovečno, Istakla je da to što ona zapravo nije želela da pohađa nastavu i što je odbijala tu mogućnost, ne znači da nije bila protivpravno lišena slobode, s obzirom da je ona u datom trenutku imala navršenih 17 godina, te da je već završila osnovnu školu kao jedini nivo obrazovanja koji je po zakonu obavezan. Dakle, aplikantkinja je bila mišljenja da lišenje slobode u njenom slučaju nije služilo obrazovnoj funkciji, iako ESLJP propisuje da se maloletna lica paralelno uz lišenje slobode moraju i obrazovati.

Međutim, ESLJP je zauzeo stav da u ovom slučaju nije došlo do povrede ljudskih prava. Naime, iako je podnositeljka predstavke bila smeštena u zdravstvenu/zaštitnu ustanovu zatvorenog tipa, za osobe sa ozbiljnim psihičkim poremećajima, nije tačno da zatvaranje nije podrazumevalo implementiranje obrazovnog sadržaja. Zaštitna ustanova jeste organizovala određeni edukativni program koji se nije odvijao u standardnim učionicama, već u grupama od četvoro, troje ili dvoje studeneta, a po potrebi i u modalitetima koji podrazumevaju rad jedan na jedan na relaciji edukator i štitićenik. Takođe, u ustanovi su organizovani sadržaji radi savlađivanja socijalnih i praktičnih veština, od kojih su korisnici i te kako mogli imati koristi. Aplikantkinja je zapravo i sama donekle prisustvovala opisanim sadržajima dok nije došlo do eskalacije sukoba sa drugim korisnicima, kada je počela da izbegava svaki vid edukacije. Imajući navedeno u vidu, sud je utvrdio da podnositeljka predstavke nije bila nezakonito lišena slobode usled toga što je tokom četiri meseca kontinuirano boravila u ustanovi. Osim toga, iako aplikantkinja nije rado prihvatila boravak u ustanovi, te je istakla da joj je taj period bio težak i mučan, država je argumentovano obrazložila zašto je do zatvaranja moralo doći, tako da nema sumnje da prema podnositelji predstavke nije postupano na nehuman način, već naprotiv u cilju zaštite njenih, ali i opštih interesa.

Kada je reč o pravu na obrazovanje, u predmetu Koniarska protiv Ujedinjenog Kraljevstva je formulisan stav koji je bio veoma značajan za dalje postupanje nadležnih, a shodno kome nije nužno da se obrazovni proces odvija u učionici ili unutar formirano organizovane škole, kao i da nije bitno koji broj učenika pohađa obrazovne sadržaje. Ono što jeste bitno jeste kvalitet obrazovnog sadržaja koji se plasira, odnosno postojanje mogućnosti uživanja benefita obrazovnog procesa.

Mubilanzila Mayeka i Kaniki Mitunga protiv Belgije

Slučaj Mubilanzila Mayeka i Kaniki Mitunga protiv Belgije (predstavka 13178/03, odluka od 12. oktobra 2006. godine) odnosi se na dete migranta koje je usled nelegalnog ulaska u Belgiju bilo zatvoreno u Centru za azilante tokom dva meseca. Naime, majka devojčice je istakla, između ostalog, da je njena petogodišnja ćerka, koja je sa rođakom doputovala iz Konga, pretrpela povrede ljudskih prava dok je bila zatvorena u Belgiji. Majka je zamolila člana porodice da pokuša da dovede dete iz Afrike u Belgiju, kako bi ona potom pokušala da izradi potrebne dokumente na osnovu kojih bi joj se ćerka pridružila u Kanadi, u kojoj je u datom momentu majka boravila. Nesporno je da je devojčica u Belgiju ušla mimo relevantnih propisa, te da nije postojao odgovarajući pravni osnov na bazi koga bi mogla boraviti u ovoj stranoj državi.

Devojčica je u Centru za azilante boravila sa drugim odraslim licima, te je praktično tu bila sama bez odgovarajućeg kontinuiranog staranja od strane odrasle osobe. Uživala je većinom identičan tretman kao i svi drugi azilanti. Država je preduzela određene korake da tokom trajanja celokupnog postupka smesti dete u hraniteljsku porodicu, ali taj poduhvat nije bio uspešan.

ESLJP je zaključio da je u ovom slučaju dete zapravo bilo protivpravno lišeno slobode. Naime, iako svaka država ima ovlašćenja da reguliše ulazak na sopstvenu teritoriju u skladu sa nacionalnim propisima, postupanje u tom smislu ne sme biti u koliziji sa zaštitom najboljeg interesa deteta. Istina je da Belgija u datom momentu nije imala detaljnija pravila o postupanju u ovakvoj i

sličnim situacijama, ali navedeno ne daje za pravo da se ne poštuje čl. 5 EKLJP u odnosu na decu. Kako maloletno lice može biti lišeno slobode isključivo radi privođenja nadležnoj vlasti, odnosno radi obrazovnog nadzora, zadržavanje deteta tokom dva meseca u privremenom smeštaju, bez implementiranja ikakvih smislenih aktivnosti korisnih za razvoj deteta, predstavlja povredu ljudskih prava.

Navedena odluka je nesumnjivo značajna i za oblast izvršenja maloletničkih krivičnih sankcija, jer potvrđuje pravilo da dete uvek i u svakoj situaciji ima pravo na uživanje eukativnih sadržaja.

D.L. protiv Bugarske

U predmetu D.L. protiv Bugarske (predstavka br.7472/14, odluka od 19. maja 2016. godine) podnositeljka predstavke se obratila ESLJP zbog navodne povrede prava na slobodu kretanja u smislu čl. 5 EKLJP. Naime, u vreme dok je aplikantkinja još uvek bila maloletna, ona je u skladu sa bugarskim propisima koji se odnose na suzbijanje antisocijalnog ponašanja maloletnih lica, bila smeštena u ustanovu zatvorenog tipa. Postojale su indicije da je maloletnica zapala u loše društvo, da je bežala od kuće, pa i da se odala prostituciji i drugim devijantnim vidovima ponašanja. Pošto je podnositeljki predstavke izrečena mera zatvorene zaštite, ona se požalila nadležnim organima istakavši da je njeno lišavanje slobode protivzakonito, s obzirom da su mogle biti primenjene i druge mere zaštite, te da je njena majka bila voljna da se stara o njoj na slobodi.

ESLJP je utvrdio da u ovom slučaju nije bilo povrede prava na slobodu. Sud je mišljenja da iako maloletnica nije bila osumnjičena, niti osuđena za izvršenje krivičnog dela, to istovremeno ne znači da država u smislu čl. 5 EKLJP nije ovlašćena da definiše druge relevantne osnove zbog kojih maloletna lica mogu biti lišena slobode. U datom slučaju, maloletnica je lišena slobode jer je sopstvenim ponašanjem ugrožavala svoj razvoj i elementarnu bezbednost. ESLJP je bio mišljenja da nije došlo do olakog primenjivanja lišavanja slobode kao najrigidnije mere za zaštitu maloletnika, s obzirom da su prethodno prema maloletnici primenjene i druge manje invazivne mere socijalne zaštite, koje nisu dale željeni efekat i nakon kojih je maloletnica i dalje bila u stanju skitnje i autodestruktivnog ponašanja. Uz to, u zatvorenoj instituciji maloletnici jeste obezbeđeno pohađanje nastave, a potom i odgovarajuće stručno osposobljavanje, s obzirom da nije uspevala da savlada nastavne sadržaje. Nadležni su preduzimali odgovarajuće mere kako bi joj pomogli u savlađivanju prepreka u učenju.

Sa druge strane, to što su nadležni organi odredili da će lišenje slobode potrajati tri godine, a u datom periodu nije bilo mogućnosti za povremeno presipitivanje celishodnosti daljeg zadržavanja u ustanovi, jeste u suprotnosti sa poštovanjem ljudskih prava u skladu sa EKLJP.

Ichin i ostali protiv Ukrajine

Odluka u predmetu Ichin i ostali protiv Ukrajine (predstavka 28192/04, odluka od 21. decembra 2010. godine) ticala se maloletnika koji su proveli mesec dana u zatvorenoj ustanovi za maloletnike, a pošto su prethodno osumnjičeni za krađu predmeta iz školske kantine i pošto je procenjeno da postoji opasnost od budućeg antisocijalnog ponašanja usled nesređenih porodičnih prilika i drugih ranije iskazanih problema u ponašanju i školovanju. Roditelji jednog od maloletnika su se žalili na nehuman tretman u ustanovi, pri čemu su pritužbe odbijene. Dečacima su nakon puštanja na slobodu izrečene vaspitne mere u vidu prekora. Tokom boravka u ustanovi sa decom nije sproveden bilo kakav edukativan rad, niti u smislu usvajanja standardnog školskog gradiva, niti u smislu podučavanja određenim prosocijalnim veštinama.

ESLJP je utvrdio da je u ovom slučaju došlo do kršenja prava na slobodu. Iako države imaju puno pravo da predvide osnove za lišavanje slobode maloletnih lica, ovi se osnovi u finalu moraju

ticati promptnog privođenja nadležnim vlastima ili vršenja edukativnog nadzora. U datom predmetu, maloletnici su priznali krivično delo, a nije bilo sporno njihovo pojavljivanje pred nadležnim organima vlasti. ESLJP konstatuje da je izdvajanje maloletnika moglo biti i legalno i legitimno da se istom pristupilo u cilju udaljavanja iz sredine koja nepovoljno utiče na ponašanje i razvoj, ali uz istovremeno implementiranje odgovarajućih obrazovnih sadržaja. Kako država nije sporila da se u ustanovi u kojoj su maloletnici boravili ne obavlja nikakav edukativni rad, već da ona služi isključivo za ograničavanje slobode kretanja, ESLJP je zauzeo stav da je došlo do arbitrarnog i neosnovanog ograničavanja ljudskih prava. ESLJP je naglasio da se pri donošenju ovakve odluke držao fleksibilnijeg definisanja pojma “edukativni rad” ne insistirajući na nastavi sačinjenoj od određenog minimalnog broja časova iz školskih predmeta koji bi se pohađali u standardnoj školskoj učionici, podvlačeći da je država mogla obebediti obrazovne sadržaje u formatu koji bi bio primeren postojećim okolnostima, što nije učinjeno.

Blokhin protiv Rusije

Blokhin protiv Rusije (predstavka br. 47152/06, odluka od 23. marta 2016. godine) odnosi se, između ostalog, na diskriminisanje maloletnih prestupnika pri ostvarivanju prava na obrazovanje. Blokhin je poticao iz problematičnog porodičnog okruženja, tako da su njegovi roditelji bili lišeni roditeljskog prava, usled čega je staranje o detetu povereno dedi. Kako je dečak u uzrastu od 10 do 13 godina manifestovao brojne problem u ponašanju, uz sumnju na izvršenje više krivičnih dela, sud je doneo odluku da dečak bude smešten u ustanovu za maloletnike zatvorenog tipa.

U navedenoj ustanovi Blokhin je pohađao određene obrazovne sadržaje. Zapravo, on i ostali štićenici pohađali su školsku nastavu dva puta nedeljno u trajanju od po tri časa, pri čemu su sadržajima bili obuhvaćeni samo predmeti Ruski jezik i Matematika. Drugih predmeta koji se pohađaju u standardnim ruskim školama nije bilo, dok je nastavu u istoj učionici pohađalo dvadesetoro dece različitih uzrasta. Mimo navedenog, Blokhin je većinu dana provodio u istoj prostoriji sa još sedam dečaka, pri čemu u prostoriji nije bilo nameštaja, niti sportske opreme. Povremeno su bile dostupne društvene igre i šahovska tabla i figure. Deca su kolektivno kažnjavana ukoliko bi neko od njih prekršio pravila ponašanja i to tako što su primoravani da nepomično stoje i ne razgovaraju. Takođe, iako je aplikantov deda obavestio ustanovu da je njegovom unuku dijagnostifikovan ADHD poremećaj, nije ordinirana bilo kakva terapija.

ESLJP je ustanovio da je u ovom slučaju došlo do povrede prava iz čl. 5 EKLJP. Sud je podvukao da prilikom lišavanja slobode maloletnih lica obrazovni sadržaj ne mora biti momentalno implementiran. Međutim, u datom slučaju maloletnik je u ustanovi boravio nešto više od mesec dana, što nesumnjivo predstavlja vremenski period u kome bi trebalo organizovati pohađanje odgovarajuće nastave. ESLJP je takođe naglasio da pri definisanju pojma “obrazovni sadržaj” ne treba biti rigidan, tako da ovaj pojam osim pohađanja standardnih školskih programa može da podrazumeva i druge prigodne sadržaje. Ipak, program koji pohađaju maloletna lica u ustanovama mora biti u načelu saobrazan sa školskim programom koji pohađaju deca u otvorenoj sredini. Ukoliko deca pohađaju nastavu iz svega dva predmeta i to u suženom obimu, onda se ne može govoriti o tome da je zatvaranje namenjeno obrazovnom radu sa štićenicima. Da je lišavanje slobode bilo u koliziji sa pravom na obrazovanje, potvrđuje i to što ustanova nije posvetila nikakvu pažnju činjenici da maloletnik pati od ADHD poremećaja, koji prirodno isizikuje specifična prilagođavanja obrazovnih sadržaja.

Zaključak

Ne samo da je pravo na obrazovanje jedno od neprikosnovanih prava svakog građanina, već od njegovog uvažavanja neposredno zavisi ne samo profesionalni i stručni, već i lični razvoj. U kontekstu reagovanja na kriminalitet maloletnika obrazovanje ima dodatno naglašen značaj, jer je bilo kakva nada u resocijalizaciju i ličnu promenu jednostavno bespredmetna bez širenja fonda znanja, iskustava i vidika.

Kada su u pitanju maloletni prestupnici, posebnu pažnju treba posvetiti obrazovanju onih koji se nalaze na izvršenju institucionalnih sankcija. Naime, praksa ESLJP ukazuje na to da u ovoj oblasti može doći do značajnog zanemarivanja maloletnika, pod plaštom brige za njihovu i opštu bezbednost i uz obrazloženje da je najvažnije da oni budu na sigurnom i onemogućeni da ugroze kako sebe, tako i druge. Upravo praksa ESLJP ukazuje da maloletni prestupnici neretko bivaju i diskriminirani u odnosu na svoje vršnjake, te da obrazovni sadržaji koji im se nude nisu adekvatnog kvaliteta, niti su zastupljeni u istom obimu u odnosu na sadržaje prisutne u standardnom obrazovnom sistemu. Ovde posebno treba imati u vidu i načelnu preporuku da obrazovanje za lica na izvršenju krivičnih sankcija, ne samo maloletna, već i punoletna, bude upodobljeno obrazovanju u otvorenoj sredini, kao i da u obrazovnom procesu pre svega budu angažovani nastavnici i edukatori koji su deo standardnog sistema obrazovanja i edukacije u širem smislu.

Konačno, obrazovanje maloletnih prestupnika treba posmatrati i u kontekstu značajno širem od usvajanja fonda osnovnih znanja i opšte kulture. Tako ovim maloletnicima treba staviti na raspolaganje resurse putem kojih će moći da razvijaju veštine neophodne za svakodnevni život u otvorenoj zajednici, imajući u vidu ograničenja i specifične uslove koje boravak u institucionalnoj zaštiti neminovno nameće.

Literatura:

1. Halvorsen, Kate (1990). Notes on the realization of the human right to education, *Human Rights Quarterly*, 12(3), 341-364. <https://doi.org/10.2307/762529>
2. Ilijić, Ljeposava (2022). *Obrazovanje osuđenika. Od resocijalizacije do transformacije*. Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd.
3. Kovačević, Milica (2018). *Delinkvencija i pravna reakcija*, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju, Beograd.
4. Kovačević, Milica, Popović-Ćitić, Branislava i Bukvić-Branković, Lidija (2022). Pravo na obrazovanje i ideal ravnopravnosti, *Zbornik radova sa Međunarodnog naučnog skupa Zaštita ljudskih prava i sloboda u svetlu međunarodnih i nacionalnih standarda*, Pravni fakultet Univerziteta u Prištini sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici, Kosovska Mitrovica, 105-115.
5. Lee, Sharon (2013). Education as a human right in the 21st Century, *Democracy & Education Journal*, 21(1), 1-9.
6. Maljković, Marija (2021). Specifičnosti u procesu obrazovanja maloletnih delinkvenata, *Društvene devijacije*, 6/1, 2-10, <https://doi.org/10.7251/ZCMZ0121022M>
7. O'Rourke, Joseph (2015). Education for Syrian refugees: The failure of second-generation human rights during extraordinary crises, *Albany Law Review*, 78(2), 711-738.
8. Robinson Carol, Phillips Louise, Quennerstedt Ann (2020). Human rights education: Developing a theoretical understanding of teachers' responsibilities, *Educational Review*, 72(2), 220-241. <https://doi.org/10.1080/00131911.2018.1495182>

THE RIGHT TO EDUCATION AND CRIMINAL SANCTIONS FOR MINORS

Milica Kovačević

Faculty of Special Education and Rehabilitation, University of Belgrade

Summary

Modern scientific trends and relevant international documents emphasize the principle of the best interests of the child in all situations involving minors, including cases of application of criminal sanctions towards minors. The best interest of the child is inextricably linked to the full development of personal potential, which is inconceivable without education and the acquisition of knowledge and skills. Therefore, it is not surprising that the UN Convention on the Rights of the Child, as well as the Beijing and Havana Rules, devote significant attention to the right to education. It should be kept in mind that minors as perpetrators of criminal offenses must enjoy the right to upbringing and education of the same quality as their peers who had no contact with the criminal justice system. The above sets extremely complex tasks before the system of execution of criminal sanctions for minors. Therefore, the paper is devoted to the analysis of relevant international documents, and the case law of the European Court of Human Rights in the field of respect for human rights in the context of the execution of juvenile criminal sanctions. The aim of the paper is to summarize the dominant values and principles and thereby support their full implementation in practice.

Keywords: *juvenile offenders, right to education, European Court of Human Rights.*